

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФАКУЛТЕТ БЕЗБЕДНОСТИ

**Овлашћења службеника приватног
обезбеђења и законско уређење сектора
приватног обезбеђења у РС**

дипломски рад

Ментор:
Проф. др Младен Милошевић

Кандидат:
Теодора Конатар 197/17

Београд, 2021.

Садржај:

1. УВОД.....	1
2. ПОЈАМ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА.....	3
2.1. Врсте приватног обезбеђења	6
3. ВИДОВИ ДЕЛОВАЊА СУБЈЕКТА ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА	8
3.1. Врсте приватног обезбеђења	9
4. ЗАКОНСКО УРЕЂЕЊЕ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ	12
4.1. Закон о приватном обезбеђењу	13
5. ОВЛАШЋЕЊА СЛУЖБЕНИКА ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА	17
5.1 Издавање упозорења или наређења.....	18
5.2. Провера идентитета лица	18
5.3. Заушављање и преглед лица и возила, привремено одузимање предмета	19
5.4. Привремено задржавање лица	20
5.5. Употреба средстава за везивање	20
5.6. Употреба физичке снаге.....	21
5.7. Употреба гасног спреја	22
5.8. Употреба посебно дресираних паса	23
5.9. Употреба ватреног оружја	24
5.10. Означивање и представљање	24
5.11. Надзор над приватним обезбеђењем	25
6. ЗАКЉУЧАК	27
7. ЛИТЕРАТУРА	28

1. УВОД

Тема дипломског рада је „Овлашћења службеника приватног обезбеђења и законско уређење сектора приватног обезбеђења у Републици Србији“. Рад се бави анализом законских овлашћења службеника приватног обезбеђења.

У данашњим демократским друштвима и државама, питање безбедности постаје једно од важнијих питања друштвеног живота. Имајући ово у виду, природно је да се поред конвенционалних државних органа као што су власт, полиција и војска, безбедношћу све више баве приватне организације као додатни, алтернативни чиниоци безбедности.

Савремени изазови, ризици и претње за безбедност једног друштва, немогућност државе да на традиционалан начин нађе одговоре за сузбијање организованог насиља и криминала који попримају нове форме, довели су до повећаног страха од криминала и несигурности који прати појединца, попримвиши и егзистенцијалне размере. Опасност по живот и имовину се вишеструко увећала разним врстама и облицима угрожавања (Лабовић, 2015, стр. 7).

Наведеном треба додати сложене економске и друштвене односе, социјална превирања, транзицију и акумулацију капитала, што неминовно доводи до извршења и најтежих кривичних дела. Такође, пораст стопе криминала условио је потребу појединих имућнијих грађана, јавних личности, политичара и слично, да ангажовањем стручних агенција и компанија, заштите своју безбедност. Тиме је заштита, коју је раније искључиво пружала држава, замењена услугама приватних предузећа и агенција за физичко-техничко обезбеђење, од којих су многа у почетку радила илегално (Лабовић, 2015, стр. 7).

Рад је подељен на шест главних целина:

- Уводна разматрања (Увод)
- Појам приватног обезбеђења
- Видови деловања субјеката приватног обезбеђења
- Законско уређење приватног обезбеђења у Републици Србији

- Овлашћења службеника приватног обезбеђења
- Закључак.

Главни циљ дипломског рада јесте да укаже на значај приватног обезбеђења, овлашћења и дужности његових службеника, као и на начин законске регулативе ове области. Поред главног, циљеве рада можемо поделити на научни и друштвени циљ.

2. ПОЈАМ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА

Приватна безбедност представља подсистем система националне безбедности који је окренут решавању унутрашњих безбедносних проблема заједно са полицијом, службама безбедности, организацијом за деловање у ванредним ситуацијама, правосудним системом и осталим чиниоцима.

Приватизација сектора безбедности носи терет улоге коју има у систему безбедности, контроле рада приватног сектора али и високог степена криминализације компанија које се баве овим послом. Императив у решавању ових проблема јесте законска регулатива усклађена са европским безбедносним стандардима.

У одређивању појма приватна безбедност неопходно је претходно поћи од значења садржаја термина: „безбедност“. Овај појам у теорији, нормативи и пракси има више значења, при чему се још увек води расправа о томе шта је безбедност уопште: систем, делатност, функција, организација или стање (Симић, 2002, стр. 22).

Безбедност је у различитим историјским периодима и у различитим друштвеним уређењима и околностима различито схватана. То схватање је најчешће полазило од тога ко дефинише шта је безбедност и које се вредности морају штитити системом безбедности. Тако је у неким друштвима вредност која се мора штитити власт властодржаца, у другим је то држава, у трећим класа на власти, у четвртим монархија, у петим приватна имовина, у шестим понешто од свега тога и тако даље. Основни спорови у дефинисању појма безбедности потичу од вредносних ставова, односно које вредности данас треба да се штите, да ли су то физичка и имовинска безбедност, људска права и слободе, политичка независност, територијални интегритет, међународни мир и слично. У теорији и пракси се уочавају одређене недоумице које стварају два појма у енглеском језику (safety и security), који у преводу на српски и више других језика значе безбедност/сигурност. Међутим, оба појма на енглеском језику значе деловање ради елиминисања ризика, опасности и угрожавања (Остојић, 2008, стр. 181).

Основна функција система безбедности јесте превентивна, односно он треба да својим постојањем представља инструмент одвраћања. Уколико дође до непожељне активности, односно угрожавања и нарушавања безбедности, систем мора репресивно да реагује - отклањањем узрока опасности и елиминисањем њихових носилаца на правно дозвољен начин (Мијалковић и Кесеровић, 2010, стр. 50).

Како Ковач наводи, могуће је дефинисати безбедност као „појам са вишеструким значењем, а подразумева слободу од страха, претњи и физичког насиља, односно безбедност данас представља жељено стање система, које се постиже елиминисањем претњи и ризика који долазе из система и изван њега“ (Ковач, 2002, стр. 3).

„Овако дефинисана безбедност наводи да општа безбедност представља основ приватне безбедности, која се може одредити као подсистем у систему националне безбедности, и чији основ деловања су углавном уговори склопљени између субјеката који врше наведене послове и наручиоца послова“ (Бајагић, 2007, стр. 13).

Када је реч о универзалној дефиницији појма приватног обезбеђења, чињеница је да бројни аутори покушавају да дођу до ње годинама уназад, али до постизања концензуса око ње још увек није дошло, највише због разноликог поимања саме делатности. Енглеско говорно подручје располаже различитим изразима као што су „*private police*“, „*private security*“, „*guarding*“, „*protection*“, „*surveillance*“, што се на сличан начин одражава и међу нашим ауторима који у објашњењу једног појма користе различите термине као на пример: приватна безбедносна компанија (*private security company*), индустрија приватне безбедности (*private security industry*) и приватна полиција (*private policing*), који такође указују на одређене (приватне) субјекте који вршењем одређене делатности, ради стицања профита, пружају широк спектар безбедносних услуга (Давидовић, 2010, стр. 355).

Кековић наводи да приватна безбедност представља специфични подсистем у односу на систем безбедности у целини, при чему се синтагмом

„приватни сектор безбедности“ означавају и комерцијалне услуге безбедности које пружају предузећа за то регистрована, као и предузећа у приватном власништву која имају законске обавезе у погледу поштовања одређених безбедносно-заштитних стандарда и процедура (Кековић, 2004, стр. 89).

Према Стајићевом мишљењу, приватна безбедност је „планска, организована, на закону и на комерцијалној основи заснована самостална или заједничка делатност и функција организација, приватних и/или професионалних агенција, усмерених на сопствену заштиту или заштиту других, као и на заштиту одговарајућих лица, простора, објеката, пословања или делатности, а који нису покривени ексклузивном заштитом државних органа“ (Стајић, 2008, стр. 28).

На основу анализирања наведених дефиниција и мишљења појединих аутора, може се закључити да приватни сектор безбедности „представља ангажовање физичке компоненте и примену техничке компоненте, ради успешног проактивног (планирањем, одвраћањем и превенцијом) и реактивног (санацијом евентуално насталих последица) деловања с циљем спречавања или сузбијања појава угрожавања“ (Стајић, 2008, стр. 29).

Носиоци ових послова су неполицијске службе безбедности - службе физичког и техничког обезбеђења, агенције за обезбеђивање личности, агенције за приватну детективску делатност, групе за интервенцију, превоз новца и других драгоцености, интерне редарске службе, и слично (Лабовић, 2015, стр. 35).

2.1. Врсте приватног обезбеђења

Када је реч о критеријумима на основу којих се може извршити подела приватне безбедности на врсте, постоји неколико различитих класификација.

„Америчко струковно удружење *ASIS* (*American Society for Industrial Security*, односно *ASIS International*) извршило класификацију приватне безбедности на основу критеријума делатности на четири основне групе:

- 1) *физичко обезбеђење* - подразумева заштиту људи, имовине и објеката, путем ангажовања радника обезбеђења, као и безбедносних система и процедура;
- 2) *безбедност информација* – ова врста приватног обезбеђења подразумева чување поверљивих информација, приватних података, информација о имовини, инвестицијама, уговорима и интелектуалној средини;
- 3) *персонално обезбеђење* - односи се на обезбеђење интегритета и лојалности запослених у некој организацији. Остварије се испитивањем порекла и претходног живота запослених, као и помоћу разних здравствених тестирања;
- 4) *безбедност информационих система* - обухвата одржавање поверљивости, поузданости и употребљивости података створених, сакупљених, процесуираних и пренетих преко информационих система“ (Лабовић, 2015, стр. 35).

Према Дејвиду Ширеру, приватна безбедност се дели на приватне војне компаније (*private military companies* - *PMC*) и приватне безбедносне компаније (*private security companies* - *PSC*). Разлике између њих су у томе што приватне војне компаније на комерцијалној бази пружају услуге и логистичку подршку војном сектору, док су приватне безбедносне компаније превасходно оријентисане на обезбеђење личне и имовинске заштите клијената, као и на комерцијалне услуге у сфери управљања ризиком (Лабовић, 2015, стр. 35).

Када је реч о врстама приватне безбедности у Србији, постоје две различите групе мишљења о њиховој подели. На основу мишљења једне групе аутора, послове приватне безбедности можемо поделити на:

- послове физичкотехничког обезбеђења: обезбеђење објеката, лица и транспорта новчаних средстава и других драгоцености, обезбеђење јавних скупова, планирање, пројектовање и уградњу система техничке заштите;
- детективске послове (Лабовић, 2015, стр. 35).

Друга група аутора истиче да приватни сектор делује кроз своја три основна облика:

- приватно обезбеђење;
- приватну истражитељску делатност;
- деловање грађана, односно „специфични добровољни облици полицијског деловања грађана“ (Лабовић, 2015стр. 35).

3. ВИДОВИ ДЕЛОВАЊА СУБЈЕКТА ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА

На самом почетку овог поглавља, неопходно је прво дефинисати који су то субјекти приватног обезбеђења. Како је за дефинисање приватног обезбеђења било потребно прво дефинисати сам појам безбедности, тако ће и за потребе дефинисања субјекта приватног обезбеђења бити употребљена иста методологија, па ће прво бити дефинисани субјекти безбедности.

Субјекте безбедности треба схватити као главне носиоце система безбедности, који обављају послове безбедности и на тај начин остварују задатке. Њихово деловање уређено је законом и другим подзаконским актима. (Лабовић, 2015, стр. 40).

Субјекти безбедности најчешће се деле на:

- конвенционалне: полиција, војска, обавештајне службе, судови, тужилаштво, царина, инспекције и органи за извршење кривичних санкција;
- неконвенционалне: законодавни и извршни органи;
- суплементарне субјекте безбедности: локална самоуправа, јавне службе, предузећа, васпитно-образовне установе, невладин сектор, црква и грађани (Мијалковић, 2009, стр. 298-299).

Јавни субјекти безбедности су државни субјекти који оваљају послове безбедности, а користе превентивне и репресивне активности, па с тим у вези субјекти приватне безбедности су недржавни субјекти који штите лица и имовину од угрожавања. Њихово организовање може бити у виду посебне службе у оквиру правног лица које штите, или као предузеће и агенција који се ангажују на основу уговора. (Дапчевић-Марковић, 2010, стр. 112).

Субјекте приватне безбедности у Републици Србији чине:

- приватне компаније за физичко и техничко обезбеђење лица и имовине и
- приватне компаније за детективске послове.

У компаније за физичко и техничко обезбеђење лица и имовине спадају: специјализована привредна друштва и агенције за пружање приватних безбедносних услуга (регистрована као правно лице - привредно друштво) и интерне (унутрашње) службе обезбеђења пословних организација и привредних друштава (самозаштитна делатност). Поменути субјекти регистровани су као привредна друштва и агенције за пратњу, обезбеђење, заштиту, обезбеђење драгоцености и новца у транспорту, те као агенције за вршење детективских послова (Лабовић, 2015, стр. 41).

У Републици Србији, сходно одредбама Закона о приватном обезбеђењу, приватно обезбеђење обухвата „пужање услуга, односно вршење послова заштите лица, имовине и пословања физичком и техничком заштитом када ти послови нису у искључивој надлежности државних органа, као и послове транспорта новца, вредносних и других попиљки, одржавања реда на јавним скуповима, спортским приредбама и другим местима окупљања грађана (редарска служба), које врше правна лица и предузетници регистрована за ту делатност, као и правна лица и предузетници који су образовали унутрашњи облик организовања обезбеђења за сопствене потребе (самозаштитна делатност)“ (Закон о приватном обезбеђењу. „Сл. гласник РС“, бр. 104/13, 42/15 и 87/18).

3.1. Врсте приватног обезбеђења

У литератури је присутно више подела приватног обезбеђења у складу са видовима деловања субјеката, односно пословима којима се баве и врсти добра које штите:

➤ *предмет обезбеђења:*

1. обезбеђење личности односно обезбеђење живота и телесног интегритета;
2. обезбеђење имовине.

- *карактеристике коришћене технологије*
 1. физичко обезбеђење и
 2. техничко обезбеђење.
- *начин спровођења обезбеђења*
 - 5) статично обезбеђење и
 - 6) мобилно обезбеђење, при чему се ова два облика у пракси најчешће комбинују.
- *тип простора који се обезбеђује:*
 1. обезбеђење јавног простора;
 2. обезбеђење приватног простора;
 3. обезбеђење хибридног простора.
- *константност деловања самог обезбеђења*
 - 10) стално обезбеђење;
 - 11) повремено обезбеђење;
 - 12) привремено обезбеђење.
- *организациони тип обезбеђења*
 - 13) сопствено обезбеђење;
 - 14) уговорно обезбеђење;
 - 15) комбиновано обезбеђење (Бошковић и Кековић, 2003, стр. 21).

Видови деловања субјеката приватног обезбеђења могу се поделити на превентивно и репресивно деловање. Превентивна и репресивна делатност служби припадника служби приватног обезбеђења не могу се посматрати као два независна и одвојена облика активности. Многе радње и мере садрже у себи и превентивну и репресивну функцију, тако да се не могу разврстати посебно у домен превенције, односно репресије. Превентивна и репресивна делатност су међусобно повезане и испољавају се у континуитету, тако да се синхронизованим остваривањем превентивне функције врши директан утицај на репресију.

Према Лабовићу, „суштина превентивних мера, односно мера превентивне заштите, подразумева спречавање свих уочених негативних активности, које прете мањим или већим степеном угрожавања људских живота, објеката и имовине која се штити. Превенција подразумева спровођење свих планских мера и активности на спречавању потенцијалних облика угрожавања, како би се благовремено осујетили напади и спречило да не настану негативне активности и последице по људе и материјална добра“ (Лабовић, 2015, стр. 74).

Репресивне мере заштите субјеката обезбеђења подразумевају скуп мера, радњи и активности које се примењују услед исцрпљених превентивних мера и стечених услова за репресивне мере или сузбијање насталих негативних активности, или због потреба, сазнања и осећаја да може наступити нека непотребна или нежељена активност (Лабовић, 2015, стр. 76).

4. ЗАКОНСКО УРЕЂЕЊЕ ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Процес приватизације сектора безбедности је започео још крајем 80-их година оснивањем првих детективских агенција, али је пун замах доживео средином 90-их година прошлог века. Од престанка важења Закона о систему друштвене самозаштите 1993. године, па све до 2013. године у Републици Србији је постојала правна празнина у погледу уређености приватног сектора безбедности (Keковић и Димитријевић, 2017, стр. 253).

Данас је ова област правно уређена Уставом, затим законима и подзаконским актима. Сви ови правни акти морају бити комплементарни, при чему нижи морају произићи из виших и не могу им противречити.

Поред наведених правних акта, за сектор безбедности, а тиме и за приватну безбедност у Србији, од посебног су значаја национални стратешки документи, као што су стратегија националне безбедности, стратегија одбране и други. Стратегијом националне безбедности („Сл. гласник РС“, бр. 94/19) приватно обезбеђење је уврштено као саставни (интегрални) део структуре система националне безбедности, уз обавезу да се ова област доктринарно и нормативно уреди.

Законом о приватном обезбеђењу („Сл. гласник РС“, бр. 104/13, 42/15 и 87/18) приватно обезбеђење је правно уређено на директан начин, а индиректно другим прописима којима се ова област уређује, као што су Закон о оружју и муницији („Сл. гласник РС, бр. 20/15), и Закон о детективској делатности Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 104/13 и 87/18), Правилник о начину примене овлашћења службеника обезбеђења („Сл. гласник РС“, бр. 59/19) и други.

4.1. Закон о приватном обезбеђењу

Члан 2. овог закона пре свега дефинише шта је то приватно обезбеђење у Републици Србији и он наводи да: „приватно обезбеђење, у смислу овог закона, обухвата пружање услуга, односно вршење послова заштите лица, имовине и пословања физичком и техничком заштитом када ти послови нису у искључивој надлежности државних органа, као и послове транспорта новца, вредносних и других пошилики, одржавања реда на јавним скуповима, спортским приредбама и другим местима окупљања грађана (редарска служба), које врше правна лица и предузетници регистрована за ту делатност, као и правна лица и предузетници који су образовали унутрашњи облик организовања обезбеђења за сопствене потребе (у даљем тексту: самозаштитна делатност). Услуге приватног обезбеђења не спадају у полицијске или друге послове безбедности које врше органи државне управе“ („Сл. гласник РС“, бр. 104/13, 42/15 и 87/18).

Члан 4. Закона дефинише основне субјекте и објекте приватног обезбеђења. Основни субјект који врши заштиту обавезно обезбеђених објеката јесу државни органи, као и заштиту објеката у складу са прописима из области одбране. Под обавезно обезбеђеним објектима, од стране правних лица и предузетника за приватно обезбеђење, убрајају се објекти од стратешког значаја за Републику Србију и њене грађане, као и објекти од посебног значаја чијим оштећењем или уништењем би могле наступити теже последице по живот и здравље људи или који су од интереса за одбрану земље. Ту се подразумева и простор на коме се налазе објекти и чине њихов саставни део, као и пратећи објекти у функцији тог објекта.

Послови приватног обезбеђења дефинисани су у члану 6. Закона који их таксативно наводи:

1. процена ризика у заштити лица, имовине и пословања;
2. заштита лица и имовине физичким и техничким средствима, као и послови одржавања реда на јавним скуповима, спортским

приредбама и другим местима окупљања грађана у делу који није у надлежности Министарства унутрашњих послова;

3. планирање, пројектовање и надзор над извођењем система техничке заштите, монтаже, пуштања у рад, одржавања система техничке заштите и обука корисника;
4. обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних попиљки у делу који није у надлежности Министарства.

Глава 3. Закона о приватном обезбеђењу дефинише које врсте лиценци могу остварити регистрована правна лица и предузетници за вршење послова приватног обезбеђења, са дефинисањем да је у обављању послова приватног обезбеђења изричито забрањено вршити и послове посредовања у наплати потраживања.

Врсте лиценци, поступак и начин издавања лиценци правним и физичким лицима уређен је Законом о приватном обезбеђењу који у члану 8. прописује да послове приватног обезбеђења могу вршити правна лица, предузетници и физичка лица која имају лиценцу за вршење послова приватног обезбеђења и послова редарске службе издату од стране Министарства унутрашњих послова. Лиценцирање врши и за правна и за физичка лица, а то за клијенте значи гаранцију да ће добити плаћену услугу.

Члан 9. Закона наводи да Министарство правном лицу и предузетнику за вршење послова приватног обезбеђења може издати следеће лиценце:

1. Лиценцу за процену ризика у заштити лица, имовине и пословања;
2. Лиценцу за вршење послова физичко-техничке заштите без оружја;
3. Лиценцу за вршење послова физичко-техничке заштите са оружјем;
4. Лиценцу за вршење послова обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних попиљки;
5. Лиценцу за вршење послова планирања система техничке заштите;
6. Лиценцу за вршење послова пројектовања и надзора над извођењем система техничке заштите;

7. Лиценцу за вршење послова монтаже, пуштања у рад и одржавања система техничке заштите и обуке корисника;
8. Лиценцу за вршење послова самозаштитне делатности;
9. Лиценцу за вршење послова обезбеђења транспорта и преноса новца и вредносних пошиљки у обављању самозаштитне делатности.

Министарство физичком лицу за вршење послова приватног обезбеђења може издати следеће лиценце:

- Лиценцу за процену ризика у заштити лица, имовине и пословања;
- Лиценцу за вршење послова физичко-техничке заштите:
 - 1) Лиценцу за вршење основних послова службеника обезбеђења - без оружја;
 - 2) Лиценцу за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења - са оружјем;
- Лиценцу за вршење послова техничке заштите:
 - 1) Лиценцу за вршење послова планирања система техничке заштите,
 - 2) Лиценцу за вршење послова пројектовања и надзора над извођењем система техничке заштите,
 - 3) Лиценцу за вршење послова монтаже, пуштања у рад, одржавања система техничке заштите и обуке корисника.

Глава 5. овог Закона одређује начин вршења послова приватног обезбеђења. Она наводи да послови приватног обезбеђења лица, имовине и пословања се врше на начин којим се не омета рад државних органа и не нарушава спокојство грађана.

Такође, овде се наводи и да правно лице и предузетник послове приватног обезбеђења може вршити само на основу и у оквиру закљученог писаног уговора са правним лицем, предузетником или физичким лицем коме пружа услуге. За вршење послова приватног обезбеђења не може се ангажовати правно лице и предузетник који нема лиценцу. Давалац услуга приватног обезбеђења,

осим услуга процене ризика у заштити лица, имовине и пословања, са корисником услуга не може да закључи уговор којим се уговара мањи ниво услуга обезбеђења од оних који су предвиђени актом о процени ризика у заштити лица, имовине и пословања када је ова процена обавезна у складу са овим законом.

Закон о приватном обезбеђењу дефинише физичку заштиту као услуга обезбеђења која се пружа првенствено личним присуством и непосредном активношћу службеника обезбеђења у одређеном простору и времену у складу са планом обезбеђења, применом мера и овлашћења службеника обезбеђења. Физичка заштита лица и имовине се обавља личним присуством и непосредном активношћу службеника обезбеђења у одређеном простору и времену.

Вршење послова физичке заштите са оружјем предвиђено је за заштиту обавезно обезбеђених објеката, банака и других финансијских организација које послују са новцем и драгоценостима (пошта, штедионица, мењачница), објеката у којима се складишти оружје, експлозивни, радиоактивни, запаљиви и отровни материјал и објеката у којима се чува и складишти роба. Законодавац истиче да правна лица и предузетници за приватно обезбеђење могу поседовати полуаутоматско оружје, пиштољ калибра 7,65 mm и 9 mm за вршење послова физичке заштите. Количина ватреног оружја које правно лице може поседовати не сме бити у већем броју од једне половине броја запослених службеника обезбеђења са легитимацијом који имају Лиценцу за вршење специјалистичких послова службеника обезбеђења - са оружјем.

Законом о приватном обезбеђењу техничка заштита се дефинише као обезбеђење лица и имовине које се врши техничким средствима и уређајима, њиховим планирањем, пројектовањем, уградњом и одржавањем,

Према Закону, планирање система техничке заштите врши се на основу процене ризика у заштити лица, имовине и пословања коју је израдило правно или физичко лице са одговарајућом лиценцом у складу са овим законом.

5. ОВЛАШЋЕЊА СЛУЖБЕНИКА ПРИВАТНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА

Овлашћења службеника приватног обезбеђења одређена су Законом о приватном обезбеђењу, као и Правилником о начину примене овлашћења службеника обезбеђења.

Током вршења послова физичке заштите, сходно Закону, глава 6. члан 46. службеник обезбеђења је овлашћен да:

- изда упозорење или наређење лицу или забрани лицу улазак и боравак уштићеном објекту;
- провери идентитет лица;
- заустави и прегледа лице, предмете или превозно средство;
- привремено одузме предмете;
- привремено задржи лице;
- употреби следећа средства принуде:
 1. средства за везивање;
 2. физичку снагу;
 3. гасни спреј;
 4. посебно дресиране псе;
 5. ватрено оружје.

Уговорена овлашћења између правних лица или предузетника и корисника услуга морају се наћи у сачињеном уговору између ових лица. Њихова примена мора бити сразмерна законитом циљу употребе, мора бити коришћена мера која ће произвести најмање штетних последица и мора бити употребљена тако да се не вређа достојанство, углед, част или друго загарантовано људско право. Новина у овом сегменту деловања приватног обезбеђења јесте могућност употребе гасног спреја, што ранијом верзијом Закона није било предвиђено.

Члан 7. Правилника предвиђа да од предвиђених средстава принуде редари у вршењу својих послова могу користити само физичку снагу и остала прописана овлашћења.

5.1 Издавање упозорења или наређења

Према Закону о приватном обезбеђењу, упозорење и наређење издаје се гласом, покретима руку и тела, светлосним или звучним сигналом, истицањем знакова и писаних упозорења и забрана. Упозорења и наредбе морају бити издате на јасан и недвосмислен начин.

Према Правилнику о начину примене овлашћења службеника обезбеђења, у члану 6. се наводи да писана упозорења или знакови морају бити истакнути у простору штићеног објекта на такво место и на такав начин, да се свако лице које приступа штићеном простору може упознати са њиховим садржајем (Сл. гласник РС“, бр. 59/19).

5.2. Провера идентитета лица

Проверу идентитету лица, према Закону, члан 47. службеник обезбеђења примењује приликом уласка или изласка лица из штићеног објекта, или лица која се у њему налазе, затим лица која угрожавају штићени објекат, простор или лице и према лицу према ком употребљава средства принуде и која привремено задржава. Проверу идентитета врши увидом у личну карту или други идентификациони документ са фотографијом издат од надлежних државних органа.

Службеник обезбеђења мора бити уљудан и љубазан приликом провере идентитета, у чему се огледа његова професионалност. Уколико лице нема исправу код себе или одбија да је покаже, службеник обезбеђења неће пустити да уђе у објекат који је под заштитом.

Сваку врсту непријатности или одбијања сарадње од стране лица које треба да идентификује службеник обезбеђења пријављује надлежнима и контролном центру, који даље доносе одлуке у вези тог лица.

5.3. Зауостављање и преглед лица и возила, привремено одузимање предмета

Службеник обезбеђења у складу са писаним процедурама заштите објекта, може зауставити и извршити преглед лица, предмета и саобраћајних средстава, која:

1. улазе или излазе из штићеног објекта;
2. неовлашћено бораве у штићеном објекту;
3. угрожавају штићени објекат;
4. је потребно привремено задржати.

На основу Правилника, члан 13. преглед се врши визуелно, додиром, увидом у садржај, коришћењем техничких средстава (огледала, детектора и друго), односно употребом службених паса. Пре вршења прегледа лица, предмета и превозних средстава, службеник обезбеђења или редар, позваће лице да му омогући увид у садржај одеће, предмета, односно саобраћајног средства које ће се прегледати.

Закон о приватном обезбеђењу је дефинисао да ће се привремено одузети предмети:

- чије је уношење и коришћење у заштићеном објекту забрањено, у складу са писаним процедурама заштите објекта;
- ако околности случаја указују да је одређени предмет намењен за извршење кривичног дела или прекршаја, потиче или је настао као последица извршења кривичног дела или прекршаја;
- чије је одузимање неопходно за заштиту опште безбедности;
- које привремено задржано лице има код себе и могу да се употребе за самоповређивање, напад или бекство.

На основу наведеног може се закључити да службеници обезбеђења имају широк спектар овлашћења приликом прегледа лица која улазе у штићени

објекат. Поред лица, врше преглед и превозних средстава и предмета, а имају право да одузму сумњиве и забрањене предмете, као и да задрже лица која са собом носе недозвољене предмете и средства.

5.4. Привремено задржавање лица

Према Закону, члан 50. лице ће се привремено задржати уколико је затечено у вршењу кривичног дела за које се гони по службеној дужности; затечено у вршењу прекршаја са елементима насиља; или које код себе има предмете који могу послужити као доказ у кривичном и прекршајном поступку, односно за напад или самоповређивање. О привременом задржавању лица службеник обезбеђења ће одмах обавестити полицију и лице задржати до доласка полиције.

Службеницима приватног обезбеђења је овим чланом закона пружена могућност да спрече даље кретање сумњивих лица, као и оних против којих је расписана потерница и гоне их органи власти по службеној дужности, па на тај начин помажу службама јавне безбедности да пронађу и задрже лица која су претња по безбедност друштва.

5.5. Употреба средстава за везивање

Средства за везивање, према Закону о приватном обезбеђењу, члан 51. могу се употребити према лицу које се привремено задржава ради: спречавања отпора лица или одбијања напада; спречавања бекства задржаног лица; онемогућавања самоповређивања или повређивања другог лица.

У Закону се под употребом средстава за везивање сматра везивање, по правилу руку, испред или иза леђа, службеним лисицама, пластичним затегама или другим средствима која су за то намењена.

На основу наведеног може се закључити да службеници приватног обезбеђења имају једнака овлашћења као и службеници јавне безбедности, када се ради о средствима за везивање, односно употреби „лисица“.

5.6. Употреба физичке снаге

На основу Закона, члан 52. под употребом физичке снаге сматра се употреба различитих захвата борилачких вештина или њима сличних поступака на телу другог лица којима се присиљава на послушност када су за то испуњени законски услови.

Ово средство принуде службеник обезбеђења, према Закону може употребити како би:

- одбио истовремени нескривљени противправни напад којим се угрожава његов живот и тело или живот и тело лица које обезбеђује;
- одбио истовремени нескривљени противправни напад усмерен на уништење, оштећење или отуђење имовине коју обезбеђује;
- савладао активан или пасиван отпор лица коме је забрањен улазак или боравак уштићеном објекту или које се привремено задржава;
- спречио самоповређивање лица.

Члан 19. Кривичног законика Републике Србије („Сл. гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019) дефинише нужну одбрану као:

1. Није кривично дело оно дело које је учињено у нужној одбрани.
2. Нужна је она одбрана која је неопходно потребна да учинилац од свог добра или добра другог одбије истовремен противправан напад.
3. Учиниоцу који је прекорачио границе нужне одбране може се казна ублажити. Ако је учинилац прекорачио границе нужне одбране услед јаке раздражености или препасти изазване нападом може се и ослободити од казне.

Кривични законик, такође, дефинише и крајњу нужду и то у члану 20:

1. Није кривично дело оно дело које је учињено у крајњој нужди.
2. Крајња нужда постоји кад је дело учињено ради тога да учинилац отклони од свог добра или добра другог истовремену нескривљену опасност која се на други начин није могла отклонити, а при том учињено зло није веће од зла које је претило.
3. Учиниоцу који је сам изазвао опасност, али из нехата или је прекорачио границе крајње нужде, може се казна ублажити. Ако је учинилац прекорачио границе крајње нужде под нарочито олакшавајућим околностима може се и ослободити од казне.
4. Нема крајње нужде ако је учинилац био дужан да се излаже опасности која је претила.

Неопходно је било дефинисати нужну одбрану и крајњу нужду, да би било могуће извести закључак у вези употребе физичке снаге. Службеници приватног обезбеђења користе физичку снагу као нужну одбрану, како би одбили друго лице да учини противправни напад на лице или добро које штите. Такође, поступају у складу са крајњом нуждом јер претходно нису могли да отклоне опасност која прети ни на један други начин.

5.7. Употреба гасног спреја

Употреба гасног спреја представља новину која је унета доношењем Закона о приватном обезбеђењу из 2018. године.

Правилник у члану 21. дефинише да се гасни спреј може употребити ради одбијања напада или савлађивања активног отпора лица, када је употреба физичке снаге била неуспешна. Са употребом гасног спреја престаје се чим престане напад или активан отпор лица.

Након употребе гасног спреја лицу се мора обезбедити пружање адекватне медицинске помоћи која је прописана Правилником о начину примене овлашћења службеника обезбеђења.

Употреба спреја представља новину у средствима принуде и репресије које службеници приватног обезбеђења могу да користе приликом обављања својих послова и дужности. Иако представља средство репресије, гасни спреј је безазленије средство од ватреног оружја и службених паса.

5.8. Употреба посебно дресираних паса

Када је реч о употреби посебно дресираних паса, њихова употреба је дефинисана у члану 54. Закона. Њихова употреба је дозвољена једино ако су службени пси дресирани за вршење одређених радњи и ако их воде обучени службеници обезбеђења. Користе се ради заштите објеката, спречавање отпора или одбијања напада на службеника и друга лица у штићеном објекту. Не могу се користити уколико изазивају узнемиреност код грађана, а при употреби мора се водити рачуна да непотребно не повреди лице против кога се употребљава.

Службени пси пролазе обавезну обуку и тренинге са професионалним лицима и не може се свака јединка користити, већ мора проћи посебне тестове карактера и социјализације.

5.9. Употреба ватреног оружја

Законом је у члану 55. дефинисано да је службенику обезбеђења дозвољено да употреби ватрено оружје само у случају нужне одбране и крајње нужде. Пре употребе ватреног оружја службеник обезбеђења мора се идентификовати и издати јасно упозорење да намерава да употреби ватрено оружје речима „стој, обезбеђење, пуцаћу“, осим у случајевима када би таквим поступањем довео у животну опасност себе или лице које штити.

Претходно у раду су дефинисани нужна одбрана и крајња нужда, на основу дефиниције коју је дао КЗ у члановима 19 и 20. Као и за употребу физичке снаге, исто важи и за употребу ватреног оружја од стране службеника приватног обезбеђења. Ватрено оружје употребљава се само и искључиво као нужна одбрана и крајња нужда.

5.10. Означавање и представљање

Законом је прописано да су службеници обезбеђења приликом вршења послова и само током њих дужни да носе униформу. Вршење послова без униформе могуће је само по писаном налогу правног лица или предузетника. Униформа и знак (лого) приватног обезбеђења, по изгледу и боји, морају се јасно разликовати од униформи и ознака на возилима службеника полиције, војске, царине или униформе и ознаке било ког другог државног органа.

Службеник обезбеђења не може да врши послове приватног обезбеђења нити да примењује овлашћења прописана овим Законом ако код себе нема легитимацију, осим ако је ангажован као редар на јавном окупљању. Службеник обезбеђења може имати само једну легитимацију.

Као значајан вид исправног рада, али и контроле службеника обезбеђења може се рећи да лежи у евиденцијама које су дужни да воде, како службеници тако и правна лица и предузетници. Поред законске обавезе вођења евиденција

њима се остварује транспарентност и једнакост у раду. Евиденције које су дужни да воде правна лица и предузетници су:

- евиденције привремено и повремено ангажованих службеника обезбеђења,
- евиденције закључених уговора са корисницима, - евиденције збирке података за правна и физичка лица која се обезбеђују,
- евиденције штићених објеката и простора који се обезбеђују,
- евиденције оружја, муниције, опреме и средстава за рад,
- евиденције издатих налога за ношење оружја и грађанског одела,
- евиденције одржаних вежбовних гађања из ватреног оружја,
- евиденције о примени средстава принуде,
- евиденције извештаја о кривичним делима која се гоне по службеној дужности и прекршајима са елементима насиља, достављеним надлежној полицијској управи,
- евиденције о извршеној стручној обуци и стручном испиту службеника обезбеђења.

5.11. Надзор над приватним обезбеђењем

Надзор над приватним обезбеђењем је дефинисан у глави 10 Закона о приватном обезбеђењу. Законом је у члану 70. дефинисано да надзор приватног обезбеђења врши Министарство и надлежне инспекцијске службе у складу са утврђеним делокругом.

Министарство врши надзор испуњености услова и начина обављања делатности, примену овлашћења и вођење евиденција у складу са Законом и спровођење прописа о држању и ношењу оружја приватног обезбеђења.

Према Закону, члан 75. Стручни савет за унапређење приватног обезбеђења и јавно приватног партнерства у сектору безбедности представља радну групу основану у циљу остваривања сарадње са удружењима правних

лица и предузетника за послове приватног обезбеђења и службеника обезбеђења и праћења области приватног обезбеђења и подношења иницијатива за унапређење обављања послова у тој области.

Надзор над приватним обезбеђењем је неопходан, пре свега због бројних овлашћења које ове службе поседују, а подразумевају и примену силе, ватреног оружја, привођење и задржавање. Сви ови елементи лако могу бити злоупотребљени, а крајња нужда и нужна одбрана прекорачени, па је главни начин за спречавање таквих догађаја управо надзор и контрола.

6. ЗАКЉУЧАК

Приватна безбедност има изузетно дугу историју чије корене треба тражити у самозаштити и жељи грађана да сачувају имовину и животе. Кроз историју се показало да се приватна безбедност спроводила паралелно са деловањем државних организација. Од античког доба, па све до данас се приватна безбедност професионализовала и издвојила као посебна делатност.

Стране компаније постављају високе стандарде у овој области што у великој мери утиче на нашу државу, пре свега Привредну комору Србије да непрекидно ради на унапређењу ове области и достизању међународних стандарда.

Колико је у Републици Србија важна приватна безбедност говори податак да број службеника обезбеђења прелази број војника и полицаја. Криминал у сталном порасту, све разноврсније претње, ризичне ситуације, терористички напади, преоптерећеност државних органа додатно говоре о важности сегмената којима се ова делатност бави.

7. ЛИТЕРАТУРА

- Бајагић, М. (2007). *Основи безбедности*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
- Бошковић, М. и Кековић, З. (2003). *Обезбеђење лица, имовине и пословања предузећа*. Београд: Виша школа унутрашњих послова.
- Давидовић, Д. (2010): Приватна безбедност у Србији, у: *Ризик, моћ, заштита – Увођење у науке безбедности*. Београд: Службени гласник и Факултет безбедности Универзитета у Београду.
- Дапчевић-Марковић, Љ. (2010). *Право приватне безбедности*. Бар: Факултет за пословни менаџмент.
- Кековић, З. (2004). Недржавни сектор безбједности: Како до стандарда? *Перјаник*, бр. 5, Подгорица.
- Кековић, З. и Димитријевић, И. (2017). *Системи безбедности са системом безбедности Републике Србије*. Београд: Факултет безбедности.
- Ковач, М. (2002). *Определујући чиниоци и фактори националне безбедности*. Ауторизовано предавање. Београд: Факултет цивилне одбране.
- *Кривични законик Републике Србије*. „Сл. гласник РС“ бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019
- Лабовић, Д. (2015). *Приватна безбедност у Републици Србији. Правни аспекти и компаративна искуства*. Докторска дисертација. Крагујевац: Правни факултет.
- Мијалковић, С. (2009). *Национална безбедност*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
- Мијалковић С. и Кесеровић, Д. (2010). *Основи безбједности*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Остојић, М. (2008). Научни проблеми теоријске дефиниције безбедности као основе за дефинисање приватне безбедности. У: *Зборник радова „Први међународни скуп приватна безбедност – стање и перспективе“* Нови Сад, Факултет за правне и пословне студије.

- *Правилник о начину примене овлашћења службеника обезбеђења.* „Сл. гласник РС“, бр. 59/19.
- Симић, Д. (2002). *Наука о безбедности - савремени приступи безбедности.* Београд: Службени лист СРЈ и Факултет политичких наука.
- Стајић, Љ. (2008). *Основи система безбедности.* Нови Сад: Правни факултет.
- *Стратегија националне безбедности.* „Сл. гласник РС“, бр. 94/19.
- *Закон о приватном обезбеђењу.* „Сл. гласник РС“, бр. 104/13, 42/15 и 87/18.
- *Закон о детективској делатности Републике Србије.* „Сл. гласник РС“, бр. 104/13 и 87/18